

ניסן תשס"ח – אפריל 2008

כללי ההתנהגות המקצועית של איגוד הכירורגים בישראל¹

א. מבוא

המציאות החברתית והרפואית המשתנה מעלה דילמות אתיות חדשות; הקידמה המדעית, טכנולוגיות רפואיות חדשות, העצמת זכויות החולה, ומערכת שרותי רפואה עתירת מגבלות תקציביות וארגוניות, תובעות התאמה ורענון של כללי ההתנהגות המקצועית של הרופאים הכירורגים.

כללי ההתנהגות המקצועית של "איגוד הכירורגים בישראל" נועדו להנחות את חברי האיגוד בעת מילוי תפקידם כרופאים מנתחים. ההנחיות נשענות על עקרונות האתיקה הרפואית והחוק הנוגעים לעוסקים בכירורגיה, ועל ערכי יושרה והגינות מקצועית.

מערכת הכללים במסמך זה היא בסיס ערכי רצוי, ונועדה לעדכן את הדדיות היחסים בין הכירורג למטופל, בין הכירורג לעמיתיו, ובין הכירורג למערכת הרפואה והחברה.

עקרונות יסוד לכללי ההתנהגות:

- המטופל, בריאותו וטובתו עומדים בראש מעייניו של הכירורג.
- הטיפול שיעניק הכירורג למטופלים יונחה על-פי הסטנדרטים המקצועיים הגבוהים ביותר.
- הכירורג יעשה כל שלאל ידו כדי שהטיפול שהוא מעניק לא יפגע במטופל ולא יזיק לו.
- הכירורג יקפיד בכבודו של המטופל, וישמור על האוטונומיה שלו ועל סודותיו הרפואיים.
- הכירורג ינהג כבוד וקולגיאליות בעמיתיו.
- הכירורג יקפיד על יושרה, הגינות ומקצועיות ללא רבב.
- הכירורג יפעל למען חלוקה צודקת של המשאבים הרפואיים, ולקידום בריאות המטופלים והציבור.

ב. יחסי כירורג-מטופל

1. כירורג ינהג במטופלים ללא משוא פנים, וללא תלות ב- גיל, מגדר, גזע, דת, לאום, מעמד חברתי וכלכלי, השפעה ואידיאולוגיה.
2. כירורג מייצג את המטופל ואת צרכיו בפני מערכת הבריאות.
3. יחסי כירורג-מטופל מבוססים על אמון וכבוד הדדי, וכירורג מכיר בצורך בקשר אמיץ וייחודי בינו לבין המטופל. מטופל אינו לקוח אלא אדם הנזקק לעזרה, וכירורג חייב להתייחס אליו בהבנה וברגישות, להיות מודע לחולשתו ולפגיעותו, להיות קשוב לצרכיו, ולהיענות להם.
4. כירורג יציע למטופל תמיד את הטיפול המיטבי לו, וימנע מלפעול במצב של ניגוד עניינים העלול להשפיע על החלטות הטיפוליות.
5. כירורג ישמור על סטנדרטים מקצועיים גבוהים, וימשיך ללמוד ולהתעדכן במשך כל שנות פעילותו. כירורג ישתמש בטכניקות כירורגיות חדשות ומתקדמות רק לאחר שלמד לבצען ורכש בהן מיומנות.
6. כירורג לא יהסס להסתייע בעמיתים מומחים כדי להבטיח שמטופליו יזכו במיטב הטיפול.

¹ בכל מקום במסמך בו הכתוב הוא בלשון זכר הכוונה היא לשני המינים.

7. כירורג יכיר את גבולות היכולת הטכנית והמקצועית שלו, ובמידת הצורך יפנה את מטופליו לעמית.
8. כירורג חייב לשקול את כל החלופות הטיפוליות, ולהציע ניתוח רק אם הוא סמוך ובטוח כי זה טיפול הבחירה בנסיבות המקרה, כשרק השיקול הרפואי לנגד עיניו.
9. כירורג יטפל בכל אדם הנמצא במצב חירום רפואי ללא תלות בתמורה או בכל גורם שהוא.
10. כירורג הפועל במערכות רפואה ציבוריות יקבל מטופלים ויטפל בהם בהתאם להסדרים הנהוגים במערכת הציבורית.
11. אין הכירורג חייב לקבל כל אדם לטיפולו, אך רצוי כי ימליץ בפניו על כירורג אחר.
12. היה יחסי כירורג ומטופלו עלו על שרטון רשאי הכירורג להפסיק את הטיפול, אך הוא יעשה זאת רק לאחר שיציע למטופל לפנות לכירורג אחר, ואת סיועו בהעברת המידע למטפל החדש.
13. הסכמה לטיפול רפואי ושיתוף המטופל:
- א. כירורג יאמץ את הגישה כי המטופל הוא שותף מלא ופעיל בכל ההחלטות וההליכים הטיפוליים הקשורים בטיפול בו;
- ב. כירורג ייתן למטופל הסבר מוקדם באשר לבעייתו הרפואית ולטיפול בה, ויקבל את הסכמת המטופל לטיפול בהתאם לעקרונות הסכמה מדעת לטיפול רפואי;
- ג. לפני ביצוע פרוצדורה כירורגית או שימוש בטכנולוגיה חדשות, שאינן עדיין הטיפול ימסור הכירורג למטופל מידע על כך, (standard of care) המקובל
- ד. היה וסירב המטופל לקבל את ההסבר, או סירב לטיפול המוצע, יתעד זאת הכירורג באורח מפורט בתיק הרפואי;
- ה. למטופל זכות לסרב לטיפול המוצע לו, אך אם לדעת הכירורג האחראי הדבר עלול לסכן את חיי המטופל יבקש עזרה מהמוסדות המתאימים;
- ו. כירורג ינהג בהתאם להוראות החוק בעניין הסכמה מדעת לטיפול במצבי חירום, בקטינים ובפסולי דין.
14. כירורג רשאי לסרב לבצע פעולה כירורגית שהמטופל מבקש ממנו אם הדבר עומד בניגוד לדעתו ולהכרתו המקצועית. עליו לתת למטופל הסבר מפורט ולהציע לו את הטיפול המקובל.
15. כירורג יכיר בכך כי למטופל זכות לדעה נוספת, וכי הדבר אינו אמור לפגום ביחסיו עם המטופל. כירורג יקבל בהבנה את בחירת המטופל בכירורג אחר, ויעביר לבקשת המטופל את המידע הרפואי לכירורג האחר כדי להבטיח את המשך הטיפול.
16. מטופל מאושפז זכאי לעבור לבקשתו למחלקה אחרת הערוכה ומוכנה לטפל בו, ולקבל את סיכום המחלה ואת ממצאי הבדיקות והנתונים הרלוונטיים להמשך הטיפול. הצוות המטפל יעדכן, במידת האפשר, את צוות המחלקה המקבלת לגבי מצב המטופל.

- 17 . כירורג ישמור כמיטב יכולתו על הסודיות הרפואית של מטופליו.
- 18 . כירורג יקפיד על שמירת צנעת הפרט והפרטיות של מטופליו. יחד עם זאת, כירורג יאפשר, לבקשת המטופל, הימצאות אדם נוסף בעת הבדיקה, ובמיוחד בעת ביצוע בדיקות אינטימיות, ובטפלו בקטינים ובחסרי ישע.
- 19 . כירורג יכבד את רצונו של המטופל לדעת את זהות הצוות המתוכנן להשתתף בניתוח.
- 20 . כירורג ידווח למטופל ולמשפחתו (אם המטופל מסכים לכך) בסמוך לאחר הניתוח על הממצאים והפרוצדורה הניתוחית.
- 21 . יחסי כירורג-מטופל משתרעים על פני כל תקופת הטיפול:
- 21.1 .
- א. כירורג מהצוות המנתח ימצא בחדר הניתוח עד לסיום הניתוח והתעוררות המטופל. הכירורג האחראי ימצא בחדר ניתוח ככל שיידרש, ובכל מקרה יהיה זמין באורח מיידית עד לסיום הניתוח והתעוררות המטופל. במקרים נדירים ויוצאים מהכלל, בהם על הכירורג לעזוב את חדר הניתוח לפני סיום הניתוח, עליו לוודא שכירורג עמית, מומחה ומתאים להמשיך את ביצוע ניתוח, יגיע לחדר הניתוח לפני שהוא עוזב אותו וימלא את מקומו
- ב. לאחר הניתוח, מן הראוי כי:
1. הצוות המנתח יגלה כמידת האפשר מעורבות במעקב הבתר ניתוחי, יבדוק את המטופל באורח סדיר, ויפקח על הטיפול בו. הכירורג ימצא בחדר הניתוח עד לסיום הניתוח והתעוררות המטופל
2. היה וחל סיבוך במצב המטופל המחייב התערבות כירורגית נוספת ייקח הצוות המנתח חלק בביצועה בהתאם למצב החולה;
3. האחריות הכוללת על הטיפול במטופל היא של המחלקה המטפלת.
- 21.2 .
- 1 . אם המנתח נאלץ להעדר בתקופה הבתר ניתוחית, או שהוא מרוחק ממקום האשפוז/טיפול, עליו לוודא כי כירורג אחר מקבל עליו את האחריות להמשך הטיפול. ועל כך יש ליידע את המטופל
2. יזמין את המטופל להמשיך מעקב עד להחלמתו המלאה.
- 22 . היה ובמהלך הניתוח, או בתקופה הבתר ניתוחית, התרחשו אירועים חריגים או סיבוכים ייתן הכירורג למטופל הסבר מיידית ומפורט על כך ("גילוי נאות"). כירורג יכיר בכך כי במצבים אלה עליו לגלות יושר ופתיחות בלא תנאי, ולשמר את יחסי האמון עם המטופל ומשפחתו.
- 23 . כירורג יכיר ביכולתה של משפחת המטופל לסייע בטיפול, ובמיוחד בשלבי ההחלמה והשיקום. כירורג ידווח לבני המשפחה בהתאם להנחיות החולה ועל פי הוראות החוק בעניין סודיות רפואית, יגלה הבנה לבקשות המשפחה, ויטה אוזן לדעותיה.
- 24 . כירורגים נדרשים לעיתים קרובות לקבל החלטות טיפוליות לגבי חולים הנמצאים במצב

רפואי קשה ואף קריטי. הערך העליון המנחה כירורג הוא שמירה על חיי אדם, וכירורג לא יימנע מלנתח חולה במצב אנוש. יחד עם זאת, בבואו לקבל החלטה לגבי טיפול חודרני או ניתוח בחולים אלה על כירורג להביא בחשבון גם את סיכויי הצלחת הפעולה, את הסיכון שהיא טומנת בחובה, ואת איכות החיים הצפויה לאחריה.

25. כירורג ינהג בחמלה וברגישות בחולה במחלה סופנית ובמשפחתו, יכיר בצרכיהם המיוחדים וינסה להיענות להם ככל האפשר, ויפעל בהתאם לחוק החולה הנוטה למות.

26. תמורה, תשלום וטובות הנאה.

26.1.

- א. כירורג במערכת ציבורית לא יקדם תורים לניתוחים בעבור תמורה או טובת הנאה;
- ב. איכות הטיפול ויחס כירורג למטופלים מהמערכת הציבורית ולמטופליו הפרטיים יהיו זהים ולא יהיו תלויים בתשלום;
- ג. כירורג לא ידרוש ולא יקבל תמורה ממטופלים עבור ביצוע ניתוח או טיפול;
- ד. כירורג לא יקבל תמורה או טובת הנאה עבור העדפת שימוש במכשיר או בתרופה במהלך הטיפול.

26.2.:

- א. כירורג במערכת פרטית יסכם עם המטופל על התמורה לפני הניתוח;
  - ב. כירורג לא יוסיף על התמורה שנקבעה דרישה לתשלום בעבור מעקב רפואי עד להחלמת המטופל מהשלב החד לאחר הניתוח, או עבור יעוץ בטלפון;
  - ג. כירורג לא יקבל תמורה או טובת הנאה עבור העדפת שימוש במכשיר או בתרופה במהלך הטיפול.
27. פנה אדם לכירורג בשאלה רפואית באמצעות כלי התקשורת הציבוריים, האינטרנט או הטלפון, לא ייתן לו הכירורג יעוץ פרטני לעבור ניתוח מבלי שבדק אותו, ולא יציין שמות של כירורגים מומלצים, אלא ימסור מידע כללי וימליץ על פנייה לבדיקה רפואית במידת הצורך.

28. כירורג יכבד את המקצוע ואת מטופליו ועמיתיו, ויקפיד על הופעה והתנהגות הולמות בעת עבודתו ובפעילותו הציבורית המקצועית.

ג. הכירורג ועמיתיו למקצוע

1. כירורג יקפיד בכבוד עמיתיו הכירורגים, ובכבודם של עמיתים במקצועות הרפואה האחרים.
2. כירורג יענה תמיד לבקשת עמית ליעוץ או עזרה מקצועית. כירורג יחלץ ללא דיחוי לבקשת עזרה דחופה בחדר ניתוח הבאה מעמיתים, מתמחים, או אנשי צוות אחרים.
3. כירורג יסייע לעמיתו בעת מחלה ומצוקה כמידת יכולתו.
4. כירורג ישתף את עמיתיו בידע שרכש למען שיפור הטיפול הרפואי בישראל. מתפקידו של כירורג מומחה לשמש דוגמה לעמיתים צעירים, להיות פעיל בהוראה ובהפצת הידע הכירורגי, להכיר בזכויות המתמחים ולהתייחס אליהם בכבוד.
5. כירורג החולק על דעתם המקצועית של חבריו יביע זאת בהגינות ובדרך קולגיאלית, ויימנע מלומר או מלפרסם דברים הפוגעים באופן אישי בחבריו.

6. כירורג היודע בוודאות כי עמיתו כשל בחריגה קשה מכללי ההנהגות, יראה לעצמו חובה מוסרית לדווח על כך.

7. כירורג היודע בוודאות כי עמיתו לקה בהתמכרות, או במחלה, העלולות לפגוע בכשירותו המקצועית ולסכן את מטופליו, יפנה אליו ברגישות הראויה ויעודדו להיבדק. במקרה הצורך ידווח הכירורג לממונים, תוך שמירה על סודיות המידע וכבודו של העמית.

8. מעבר מטופלים והפניות בין עמיתים:

א. כירורג לא יעודד מטופלים של כירורג אחר לעבור לטיפולו;

ב. כירורג המחליף עמית בעת היעדרו יחזיר את המטופלים לעמית בשובו, ויעביר אליו את המידע על העזרה שהגיש בעת היעדרו, אלא אם התנגד המטופל לכך

ג. היפנה כירורג מטופל לייעוץ לכירורג אחר, על היועץ להפנות את המטופל בחזרה לכירורג המפנה עם חוות דעתו, ולהימנע מלהציע למטופל שהוא ינתחו, אלא אם בקש זאת המטופל מיוזמתו ותוך כדי יידוע הכירורג המפנה

ד. היה ומטופל של כירורג יבקש לעבור לטיפולו של כירורג אחר, ייתן בידו הכירורג את המידע הרפואי הרלוונטי כדי להבטיח את המשכיות הטיפול;

ה. כירורג לא יקבל תמורה כספית או טובת הנאה בעבור הפניית מטופליו לכירורג או לרופא אחר;

ו. כירורג המסייע לעמיתו במתן שירות למטופל, או בביצוע ניתוח, רשאי לקבל תמורה עבור עבודתו.

9. יעוץ רפואי לחולה מאושפז:

א. הזמין מטופל כירורג, או רופא אחר, לייעוץ ולקבלת דעה נוספת, יסייע הצוות המטפל ליעוץ וידון עימו, כמידת האפשר, על המקרה;

ב. היועץ יביע את דעתו וביקורתו בצורה מכובדת וקולגיאלית, וימנע מהטלת דופי בצוות המטפל;

ג. היועץ יתעד את ממצאי הבדיקה ואת המלצותיו בתיקו הרפואי של המטופל;

ד. הצוות המטפל אינו חייב לקבל את דעתו או המלצותיו של היועץ, אך עליו להתייחס אליהם, ולהסביר למטופל את שיקוליו.

10 . חוות דעת ועדות מומחה:

כירורג:

א. ייתן חוות דעת מקצועיות רק בתחום התמחותו;

ב. יגיש חוות דעת רפואית משפטית וייתן עדות בבית משפט המבוססות על סטנדרטים רפואיים גבוהים ועדכניים למועד הרלבנטי לתביעה, כפי שפורסמו בספרות רפואית איכותית;

ג. יערוך את חוות דעתו על פי מיטב שיפוטו המקצועי, בצורה עניינית, בהגינות ובאובייקטיביות מקצועית ככל האפשר, ללא ניגוח עמיתים או הטלת ספק בכישוריהם ובאישיותם;

ד. לא יקשור את התמורה עבור חוות דעתו ועדותו לתוצאות המשפט.

11 . פרסום:

א. כירורג רשאי לפרסם פרטים על עצמו, התמחותו, תואריו ותפקידיו, כתובת המרפאה, מספר הטלפון ושעות הפעילות, ושפות השגורות בפיו, אך עליו להימנע מלפרסם פרטים העלולים לשדל מטופלים לעבור ניתוח או טיפול ספציפי, ולעמוד בכל הכללים האתיים הנוגעים לפרסום ופרסומת עצמית

ב. בהופעות בכלי התקשורת חייב כירורג להתבטא באורח אמין ומקצועי, לבסס את דבריו על עובדות ונתונים מדעיים, להימנע מהטעיה ומהבטחות שווא, ולהיזהר בכבודם של עמיתיו;

ד. חובות הכירורג לחברה ולקהילה

1. כירורג יכיר בחשיבותם של תהליכי בקרה והערכה שמטרתם לשפר את איכות ובטיחות הטיפול הכירורגי.
2. התיעוד הרפואי והדיווחים המקצועיים של כירורג יהיו על טהרת האמת.
3. כירורג חייב להימנע מהתמכרות לסמים, ומהתנהלות שעלולה לפגוע בעיסוקו ברפואה או בכבוד המקצוע
4. לקה כירורג במחלה זיהומית המלווה בסכנת הדבקת המטופלים או הצוות הרפואי, ידווח על כך לרשויות הרפואיות המוסמכות.
5. פעילות עסקית של כירורג, או שותפות בחברות מסחריות, חייבות להיות גלויות ושקופות, ועל הכירורג להבטיח שאין בכך כל ניגוד עניינים לאינטרסים של ציבור המטופלים, או פגיעה בכבוד המקצוע.
6. כירורג לא ישתתף, ולא ייתן חסות, לפרסומות בכלי התקשורת שמטרתן לקדם מכירות מוצרים, או מתן שירותים, ספציפיים בתחום הרפואה, ומומלץ שכירורג ידיר רגליו מפרסומות בכלל.

7. כירורג לא יקבל תמורה או טובת הנאה בעבור הפניית מטופליו לגוף מסחרי, לקבלת שירות או לרכישת מוצרים.

8. כירורג לא יעודד מטופלים לפנות לשיטות טיפוליות מופרכות שאינן מבוססות מדעית, ולא יקיים קשרים עסקיים בתחומי הרפואה והכירורגיה עם אנשים הנוקטים בשיטות אלה.

9. מחקרים קליניים:

כירורג:

א. ישתתף אך ורק בעריכת מחקר שיש לו בסיס מדעי ורפואי, שמטרתו היא להוסיף על הידע הרפואי, ושהתועלת הצפויה מממצאיו עולה על הסיכון למטופלים המשתתפים בניסוי;

ב. ישתתף רק בעריכת מחקר קליני שנבדק ואושר בוועדה לניסויים קליניים;

ג. יוודא כי המטופלים יודעים שהם משתתפים במחקר רפואי, וכי נתנו את הסכמתם מדעת להשתתפות בניסוי;

ד. יוודא כי זהות המטופלים המשתתפים בניסוי ופרטיהם האישיים חסויים;

ה. יוודא כי מטופלים בניסוי קליני שניזקו יקבלו טיפול רפואי מתאים;

ו. יוודא כי ממצאי הניסוי, ובמיוחד השליליים, יהיו גלויים וזמינים לעמיתים ולמטופלים;

ז. יוודא כי הפרסומים של תוצאות הניסוי יהיו נכונים ואמינים;

ח. יאפשר למשתתפי המחקר ליהנות מפירותיו אם הממצאים היו חיוביים.

10. פרסומים מדעיים:

א. מאמר מדעי הוא פרסום שעבר הערכה מדעית ובחינת עמיתים. כירורג ינהג ויתבטא בהתאם לעקרונות אלה;

ב. רק כירורג שהשתתף באורח פעיל במחקר או בכתיבת המאמר רשאי להימנות על מחבריו;

ג. כירורג אחראי כי כל הנאמר בפרסומים המדעיים עליהם הוא חתום הוא נכון, אמין ומדויק;

ד. כירורג יקפיד הקפדה יתרה שלא לחשוף את זהות המטופלים שהנתונים לגביהם דווחו במאמר;

ה. כירורג חייב לחשוף ולהודיע על כל קשר עם חברה מסחרית או אינטרס כספי הקשורים במחקר או במאמר;

ו. כירורג אינו יכול להשתמש בתוצאות מחקרים של אחרים, שטרם פורסמו, אלא ברשותם.

11 . כללי ההתנהגות המקצועית חלים גם על כירורגים הפועלים בשירותי הביטחון. ערכי המוסר ועקרונות היסוד האתיים של מקצוע הכירורגיה חלים גם בעת מלחמה.

12 . אין בכללים אלו לפטור את הכירורג מכל כלל אתי שנקבע לכלל הרופאים ב"כללי האתיקה הרפואית". כללים אלו נועדו להשלים ולהוסיף על "כללי האתיקה הרפואית" ובכל מקרה של סתירה בין כללי ההתנהגות המקצועית של הכירורגים לכללי האתיקה הרפואית שפורסמו ע"י ההסתדרות הרפואית בישראל (הר"י), יגברו כללי האתיקה הרפואית שפורסמו ע"י הר"י.